

præcision, hvor problemet netop er, at tiden mellem affyring og detonation er alt for kort. Derimod kan forskellen mellem anmeldt tilstedeværelse og ingen tilstedeværelse blive mindre når truslen består i vanskelig identifikation, f.eks. krydsermissiler. Fra usårlighedssynpunktet kan forudanmeldelsespligt også være en fyldestgørende erstatning for total bandlysning: hvis problemet består i at beskytte kernevåbenubåde i en fredet zone mod overraskelsesangreb, ville en forudanmeldelsespligt for angrebsubåde til en vis grad kunne have samme funktioner som et totalforbud.

Hvilke former for verificering er nødvendige udover nationale midler?

Det er vigtigt, at anskue verificeringsopgavens funktionelt, fordi det til syvende og sidst er et politisk problem. Hvor høj grad af verificering der er nødvendig i sammenhæng med en MCBM er afhængig af formålet: at sandsynligheden for at blive opdaget ved aftalebrud skal være høj nok til – i kombination med ulempen ved at blive opdaget – at afholde parterne herfra. Afgørelsen kræver her både teknisk ekspertise og beslutningsteoretisk analyse, når de politiske retningslinjer er stukket ud. Der ligger en fare i den eksisterende, modsatrettede tendens heri, altså i at tekniske overvejelser kommer til at styre de politiske.

Lad os begynde med en type af CBM, der strategisk set burde have høj prioritet: et aftalt forbud mod ubåde uden for den anden sides kyst. Verificeringsproblemet er her til at løse, men det kunne ifølge en del eksperter komme til at beslaglægge så meget overvågningskapacitet, at andre sømilitære aktiviteter ville lide under det. Ifølge andre, som Bracken, skulle det dog være muligt at verificere med nationale midler uden betydelige ulemper af denne art.

Begrænsninger i overfladefartøjers bevægelser er også enkle at verificere med nationale midler, ligesom begrænsninger for fly. (Der kan blive problemer med Stealth).

Forekomst af forskellige typer af kernevåben kan i en del tilfælde være sværere at verificere, især ubådsbaserede krydsermissiler, og de kan komme til at kræve inspektion.¹³⁾

II. Problemer på det konventionelle område

Det er fra ét synspunkt næppe muligt at trække en klar grænse mellem det nukleare og det konventionelle område: konventionelle operationer kan have stor kernevåbenstrategisk betydning, og omvendt. Allerede angrebsubåde uden kernevåben kan udgøre en betydelig trussel mod en kernevåbenstats andenslagsevne. Omvendt er en af de fremsatte motiveringer mod »sanctuaries«, at man fra Vest kan tvinge Sovjetunionen til at deployere så meget af sine egne angrebsubåde til forsvar af sine kernevåbenubåde i hjemligt farvand, at der bliver færre tilovers til operationer i Atlanten.

Man kan dog give eksempler på en række konventionelle maritime operationer, hvis truende karakter i den anden sides øjne i første række kan henføres til det konventionelle område:

1. Invasion af territorium ved flådeoperationer og/eller flyoperationer over havet,
2. ødelæggelse af militære landmål (flybaser, havne, militære produktionsanlæg, kommandostationer, efterretningsinstallationer m.v.) ved brug af bomber eller missiler fra havet, med langdistancefly, flådebaseret fly, overfladeskibe eller ubåde som fremførelsesmidler,
3. angreb på egne flådestyrker eller flystyrker over internationale vande, især sådanne, der truer mulighederne for transport af militære forstærkninger eller uundværlige civile forsyninger,
4. episoder i en krisesituation, der risikerer at føre til eskalation,
5. sømilitære styrkekonzentrationer af potentielt truende karakter.

Spørgsmålet bliver så, i hvilken grad de farer, der stammer fra sådanne trusler – eller fra konsekvenser af trusselsperceptioner – kan reduceres allerede ved MCBM.

1. er i Vest (Europa) primært et trusselsbillede for Sovjetunionens små nabostater ved Nordsøen, Nordsøen og Østersøen. I Øst var det i en periode efter 2. verdenskrig et styrende hovedscenarie bag den sovjetiske forsvarspolitik